УДК 347.62:341.96 (043.2)

Довгань С. П., к.ю.н., доцент,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна

КОЛІЗІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Законодавство майже всіх країн світу гарантує право на шлюб, але розбіжності внутрішнього правового регулювання цих країн зумовлює певні колізії в міжнародному праві. Наприклад, якщо повнолітній громадянин України і 15-річна громадянка Франції бажають вступити в Україні у шлюб, то виникає колізія стосовно матеріальних умов укладання шлюбу, адже в Україні шлюбний вік для жінок становить 18 років [1, с. 210]. Говорячи про особливості форм і порядку укладання шлюбу за законодавством іноземних країн, то законодавчій практиці відомі дві основні форми - державна форма реєстрації шлюбу та релігійна. Досить багато держав взяли на себе практику щодо укладання шлюбу в відповідних органах (Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Швейцарія, Японія тощо). А в деяких країнах допускається укладання шлюбу лише в релігійних установах (наприклад, Ізраїль, Іран, Ірак, Кіпр, Ліхтенштейн та інші) [2]. Актуальним є третій підхід, відповідно до якого самі особи можуть вибрати форму укладання шлюбу – державну реєстрацію чи релігійну форму укладання шлюбу (Австралія, Англія, Бразилія, Іспанія, Італія, Канада тощо). В Україні визнається лише цивільна (державна) форма реєстрації шлюбу, що також має бути врахована, при укладенні шлюбу з іноземним громадянином. Більшість країн регулюють питання сімейного права щодо прийняття законодавчих актів, що містять колізійні норми на національному рівні, зокрема Закон України «Про міжнародне приватне право», містить розділ 9 під назвою «Колізійні норми сімейного права». Також, Україна досить активно бере участь у підписанні ряду міжнародних договорів та конвенцій з кодифікації норм міжнародного сімейного права [2].

Які ж сімейні відносини варто розглядати як такі, що ускладнені іноземним втручанням? Відповідь на це запитання можна знайти в п.2 ч.1 ст.1 Закону України «Про міжнародне приватне право», іноземний елемент – це ознака, яка характеризує приватно-правові відносини, що регулюються цим законом, та виявляється в одній або кількох із таких форм: хоча б один учасник правовідносин є громадянином України, який проживає за межами України, іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою; об’єкт правовідносин знаходиться на території іноземної держави; юридичний факт, який створює, змінює або припиняє правовідносини, мав чи має місце на території іноземної

держави. Отже, іноземним суб'єктом відносин може виступати іноземна фізична чи юридична особа, яка знаходиться на території іноземної держави, юридичний факт про укладання чи розірвання шлюбу повинен бути на території іноземної держави.

Таким чином, сімейні відносини з іноземним елементом – це відносини, суб'єктом яких є іноземець чи апатрид, об'єкт яких знаходиться за кордоном, або створення, зміна чи припинення цих відносин має місце на території іноземної держави [3]. Тому, на регулювання подібних відносин розраховані норми, що містяться в Розділі 9 Закону України «Про МПрП», та розділі 9 Сімейного Кодексу України.

Сімейні відносини, з іноземним суб'єктом є досить поширеними в наш час, тому щоразу, при розгляді судом відповідних справ, виникає «зіткнення» двох чи більше законів, та виникає проблема «вибору» закону, що у міжнародному приватному праві має назву «колізійна проблема» [4,с.89]. Наприклад, коли на території України укладається шлюб між іноземцем та громадянином України, виникає ряд питань перед тими, хто одружується, зокрема: за яким законодавством визначається дотримання формальних умов процедури укладання шлюбу, а за яким – матеріальних умов, за наявності чи відсутності яких залежить законність шлюбу? Від правильності вирішення питання залежить чи буде цей шлюб дійсним в Україні, та за межами нашої держави.

Законодавство про шлюб і сім'ю зарубіжних країн встановлює й перелік обставин, які є перешкодою для реєстрації шлюбу. Насамперед, це наявність родинних зв'язків між одруженими. Рідко, коли однаково регулюються законодавчими актами питання щодо реєстрації шлюбу між усиновителями та усиновленими, або з участю їх родичів [5]. У більшості країн забороняються шлюби між усиновителями й усиновленими. Заборонено укладати шлюб, якщо хоча б один з майбутнього подружжя перебуває в іншому офіційно зареєстрованому шлюбі. Для того, щоб укласти новий шлюб, необхідно припинити попередній. У зв'язку з тим, що у національних паспортах іноземних громадян відсутні відомості про сімейний стан, їх власники повинні одночасно подати документ про те, що вони не перебувають у шлюбі, тобто довідку про сімейний стан. Зазначена довідка видається компетентним органом країни відповідного громадянства та легалізується консульською установою або дипломатичним представництвом України в цій країні.

Отже підставою виникнення колізій у галузі шлюбно-сімейних відносин є застосування у різних державах різного правового регулювання до однакових фактичних обставин. При цьому національне законодавство звичайно містить як власне поняття шлюбу (шлюб-договір, шлюб-статус, шлюб-партнерство), так і власні вимоги щодо його дійсності. Такі вимоги ще називають матеріальними. Недодержання матеріальних вимог тягне за собою визнання шлюбу недійсним. Разом із тим наявність у кожній

державі власних матеріальних вимог до осіб, які укладають шлюб, сприяє виникненню «кульгаючих відносин» - таких відносин, які одержали неоднакову оцінку в праві різних держав, тобто в одній державі визнаються юридично дійсними, а в іншій – вважаються нікчемними і не породжують жодних правових наслідків.

Література

1. Розгон О. Укладання шлюбу громадянина України з іноземцем за кордоном / О. Розгон // Юридичний Радник. – 2011. – № 6 (60). – С. 1–8.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-4 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.

3. Жушман В.П. Міжнародне приватне право: [підручник] / В.П. Жушман, І.А. Шуміло. – Х.: Право, 2011. – 320 с.

4. Овчаренко А. Визнання реєстрації та розірвання шлюбу за двосторонніми міжнародними договорами, укладеними Україною / А. Овчаренко // Юстиніан: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.justinian.com.ua

5. Кузьменко С.Г. Міжнародне приватне право: навчальний посібник / С.Г. Кузьменко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.

УДК 340.142 (043.2)

Іваницька Т. М., студентка магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Вишновецька С. В., д.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО ТЛУМАЧЕННЯ

Вже протягом року здійснює свою діяльність новостворений Верховний Суд України, який має забезпечити єдність та сталість судової практики в Україні. Основним способом реалізації цієї мети є формулювання якісних правових позицій та прийняття обґрунтованих та законних постанов.

Станом на цей час у судовій практиці визначальну роль відіграють позиції та тлумачення, висловлені Верховним Судом України з проблемних та колізійних правових питань. Судове тлумачення норм права здійснюють судові органи під час розгляду конкретних справ, воно знаходить свій вираз у вироках чи рішеннях по цих справах. Тобто прикладом судового тлумачення є будь-яке судове рішення чи вирок, в якому встановлюються права та обов'язки сторін.

У зв'язку зі зміною законодавства та прийняттям нових норм 18 квітня 2018 року Верховний Суд у складі Об'єднаної Палати Касаційного цивільного суду в рамках справи № 753/11000/14-ц, провадження № 61-11сво17 (ЄДРСРУ № 73500675) [1] визначив алгоритм дій суду при